

комунікаційних технологій та виділено три етапи формування самоосвітньої компетентності.

Ключові слова: самоосвітня компетентність, модель формування/

Аннотация

Статья посвящена проблеме формирования самообразовательной компетентности будущих учителей технологий средствами информационно-коммуникационных технологий. Рассмотрены социальные и педагогические условия формирования самообразовательной компетентности, классифицированы средства информационно-коммуникационных технологий и выделено три этапа формирования самообразовательной компетентности.

Ключевые слова: самообразовательная компетентность, модель формирования.

Summary

The article is devoted to the formation of self-competence of future technologies teachers by means of information and communication technologies. The social and pedagogical conditions of formation of self-competence, classified means of information and communication technology and allocated three stages of formation of self-competence have been considered.

Key words: self-educational competence, a model of formation.

УДК 37.034:159.945.07

О. А. Халабузар,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Бердянський державний
педагогічний університет)

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Поліпшення підготовки фахівців вимагає пошуку ефективних шляхів формування в студентів системних уявлень щодо об'єкта своєї професійної діяльності, вмінь і навичок його дослідження, організації та управління. Однією з найактуальніших проблем у сфері фахової підготовки є формування різних аспектів професійної культури спеціалістів, яка є вираженням зрілості й розвиненості всієї системи соціально значущих якостей, продуктивно реалізується в індивідуальній діяльності та нерозривно пов'язана з їх особистісною культурою. Протягом навчання в університеті студенти мають отримати комплексну педагогічну підготовку, щире зацікавлення у творчому пошуку та формуванні педагогічного професіоналізму. Одним із шляхів вдосконалення системи вищої освіти є технологізація професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, висвітлення аспектів якої і є **метою** нашої розвідки. **Об'єктом** визначено формування особистості майбутніх учителів іноземної мови у системі вищої професійної підготовки. **Предметом** є особливості застосування інноваційних педагогічних технологій у фаховій освіті. Витоками педагогічної технології є досягнення педагогічної, психологічної та соціальних наук, передовий педагогічний досвід, народна педагогіка, все найкраще, що було накопичено у вітчизняній та закордонній педагогіці. Педагогічні технології в їхній історичній ретроспективі були предметом досліджень Ф.Фрадкіна, Л.Богомолової, Є. Рогачової, С.Мезенцевої, Н.Осузової, М. Плохової, Л.Кірсанової. Проблема педагогічних технологій є багатоаспектною та всебічно досліджувалася у працях В. Беспалька, М. Кларіна, Г. Селєвка, М. Сибірської, А.Фурмана, Д. Чернилевського, М. Чошанова та інших.

Завдяки цим роботам розкрито зміст поняття “педагогічна технологія”, описано різноманітні технології навчання, здійснено їх класифікацію. На основі цих досліджень у професійній педагогіці у працях С. Гончаренка, О. Дон, О. Іваницького, Л. Мільто, А. Павленка, О. Пехоти, П. Самойленка і О. Сергєєва, С. Сисоевої, І. Смолюка, Т. Сущенко та ін. розглянуті різні аспекти розробки та використання технологій підготовки майбутніх фахівців.

На цей час найбільш актуальними вважаються такі визначення сутності педагогічних технологій: технологія – це сукупність прийомів, що застосовуються в певній справі, мистецтві (Т.Сущенко); технологія – це мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів опрацювання, зміни стану (В.Шепель); технологія навчання – це складова процесуальна частина дидактичної системи (М. Чошанов); педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних настанов, що визначають спеціальну компоновку форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є інструментарієм педагогічного процесу (Б. Ліхачов); педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації навчального процесу (В. Беспалько); педагогічна технологія – це опис процесу досягнення запланованих результатів навчання (І. Волков); педагогічна технологія – це деталізована модель сумісної педагогічної діяльності, що містить проектування, організацію та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для викладача та студента; педагогічна технологія – це системна сукупність та порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних та методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічної мети (М.Кларін); педагогічна технологія – це змістовне узагальнення, що вміщує зміст усіх визначень, що були зроблені попередніми авторами; педагогічна технологія (гр. – *technē* – майстерність та *logos* – слово, вчення) є сукупністю психолого-педагогічних настанов, які визначають спеціальний підхід і поєднання форм, методів, способів, прийомів, виховних засобів. Поняття педагогічної технології може бути представлено у трьох аспектах: науковому, процесуально-описовому, процесуально-діяльнісному.

Технологія навчання розглядається нами як системний метод утворення, застосування та визначення всього процесу засвоєння знань з урахуванням технічних та людських ресурсів та їхньої взаємодії, що своїм завданням має оптимізацію форм навчання.

З певної точки зору технологія навчання – це сукупність методів та засобів опрацювання навчальної інформації; наука про способи впливу викладача на студента у процесі навчання з застосуванням необхідних технічних та інформаційних засобів. У технології навчання зміст, методи та засоби навчання знаходяться у взаємозв'язку та інтеграції. Технологія навчання – системна категорія, структурними складовими якої є:

- мета навчання;
- зміст навчання;
- засоби педагогічної взаємодії;
- організація навчального процесу;
- студент, викладач;
- результат діяльності.

Будь-яка педагогічна технологія базується на певному

філософському фундаменті. Філософські положення виступають як найбільш загальні регулятиви, що входять до складу методологічного забезпечення освітньої технології. З великого розмаїття філософських векторів у сучасних педагогічних технологіях найчастіше зустрічаються:

- матеріалізм і ідеалізм;
- діалектика та метафізика;
- сцієнтизм та природовідповідність;
- гуманізм та антигуманізм;
- антропософія та теософія;
- прагматизм та екзистенціалізм;
- синергізм.

Завданнями педагогічної технології дослідниками визначено:

- досягнення глибини і міцності знань, закріплення умінь та навичок з різних галузей діяльності;

- формування і закріплення соціально ціннісних форм поведінки;

- формування і закріплення навичок діяльності з технологічним інструментарієм, тобто формування здатності засвоювати і користуватися в навчально-пізнавальній діяльності технологічними схемами, графіками, картами, алгоритмами та будувати власні;

- розвиток технологічного мислення, вміння самостійно планувати, алгоритмізувати, стандартизувати свою освітню діяльність;

- виховання звички чітко дотримуватися вимог дисципліни на навчальних заняттях і в процесі виконання суспільно корисної праці.

Розроблення і застосування будь-якої педагогічної технології вимагає творчої активності педагогів і студентів. Активність педагога має бути спрямованою на внесення відповідних корективів в розгортання технологічного процесу, виходячи з індивідуальних психологічних особливостей студентів; на організацію консультацій, взаємоперевірки, взаємооцінки.

Проте аналіз різноманітних визначень понять “педагогічна технологія” та “технологія навчання” засвідчив відсутність спільного підходу до тлумачення змісту поняття “технологія” стосовно педагогічних процесів. У нашому дослідженні ми розглядаємо педагогічну технологію як системний спосіб організації діяльності викладача та студентів, за якого реалізація навчальної мети досягається узгодженим поєднанням організаційних форм, методів і засобів професійної підготовки фахівців [2].

В. Прокопчук визначає педагогічну технологію як процес «створення адекватної до потреб і можливостей особистості і суспільства теоретично обґрунтованої навчально-виховної системи соціалізації, особистісного і професійного розвитку і саморозвитку людини в освітній установі, яка, внаслідок упорядкованих професійних дій педагога» забезпечує реалізацію сформульованої мети [3].

Реалізація педагогічної технології забезпечується узгодженим поєднанням організаційних форм, методів та засобів професійної підготовки майбутнього вчителя, зокрема лекційних і семінарсько-практичних занять, диспутів, конференцій тощо, активних методів навчання (проблемна лекція, лекція-візуалізація, лекція з запланованими помилками, лекція-прес-конференція та ін.), комплексу різноманітних засобів навчання

(мультимедіа, комп'ютер, навчальні посібники, спеціальні дидактичні матеріали).

Під час реалізації інноваційної технології викладач має розвивати мотивацію щодо навчання, виходячи з чинників, що мають надзвичайне значення для молоді, починаючи від створення позитивної атмосфери та завершуючи розкриттям необхідності навчальної діяльності з огляду на подальший пошук професії, матеріальне та соціальне становлення, активізуючи їхній пізнавальний інтерес.

Саме чітко сформована мотивація змушує до діяльності, що вимагає активізації розумової активності, творчих здібностей. Коли особистість усвідомлює свої потреби, необхідність у досягненні чогось, тоді вона починає діяти, приймати активну участь у педагогічному процесі.

Формування мотивації у процесі застосування технології відбувається шляхом чіткої діагностики рівня культури логічного мислення конкретно для кожного студента, наочних доказів необхідності формування відповідного рівня мислення, орієнтації на вирішення творчих завдань, знання траєкторії освітньої діяльності, безпосереднього діалогу з викладачем, розглядання структури і технології вивчення нового матеріалу. Практичним втіленням знань є їхнє застосування, тому уміння критично мислити, додержуватись законів логіки, уміння здійснювати логічні операції (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння) мають стати гідним підтвердженням ефективної реалізації розробленої у процесі дослідження технології.

Фахова підготовка майбутніх учителів іноземної мови передбачає використання технологій інтерактивного навчання, що передбачає взаємодію студентів як з однокурсниками, викладачем, так і сумісну діяльність у навчальній аудиторії (на матеріалі розробленого інтернет-ресурсу); модульних технологій, що передбачають індивідуалізацію навчання, індивідуальний темп просування за програмою; сприяє зміцненню позитивної мотивації; інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують формування у студентів необхідного рівня знань, умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати, обробляти матеріал, знаходити потрібну інформацію, зв'язувати її з досліджуваними питаннями; проектні технології, передбачали організацію процесу навчання, за якою студенти набувають знання та вміння у ході планування й виконання практичних завдань – проектів, що поступово ускладнюються та можуть бути побудовані як на принципах змагань, так і на співробітництві. Діалогова форма навчання відіграє вирішальну роль у налагодженні сприятливого психологічного клімату, будується на взаємній повазі, взаємопроникненні у внутрішній світ студентів і викладачів, довірі й доброзичливості, готовності підтримати, допомогти. Робота в парах або мікрогрупах реалізується і у процесі підготовки конференцій, форумів; під час використання методу "мозкового штурму"; методу "кейс-стаді", "бізнес-гри", що може передбачати роботу з творчими надбаннями письменників, поетів; підготовку й проведення читачьких вечорів, конференцій, захисту проектів та ін. Створення ситуації успіху є головним завданням педагога під час реалізації обраних педагогічних технологій, що гарантує результативність у досягненні наміченого. Емоційний стан, притаманний досягненню успіху, впливає на подальший розвиток, визначає його динаміку й вектори спрямування, особистісну активність. Контроль дозволяє порівнювати реальну дійсність із

запланованою, вносити корективи і в решті решт – самостійно керувати процесом набуття теоретичних знань. При складанні контролюючих завдань слід урахувати: принцип системності й цілісності; специфіку предмета, який вивчається; тісний взаємозв'язок із різними галузями життєдіяльності; можливості індивідуалізації навчального процесу; можливості збереження послідовності й наступності. Має бути передбачено поточний (домашні завдання, опитування) й підсумковий (контрольні роботи, тестові завдання) контроль, оцінювання діяльності кожного студента, який вчиться самостійно залежно від своїх здібностей, використовуючи допомогу викладача і рекомендовану літературу. Для реалізації мети технології процес професійної підготовки майбутнього вчителя має відповідати наступним принципам: демократизації педагогічної освіти, привернення до неї уваги громадськості, утвердження в ній відносин рівноправності; гуманізації і гуманітаризації освіти (на першому місці – особистість майбутнього вчителя); врахування тенденцій розвитку школи і випереджаючий характер розвитку педагогічної освіти; послідовність і наступність довузівської, вузівської та пост вузівської підготовки вчителя; інтеграція, що забезпечує перехід від диференційованого образу дійсності до синтетичного на основі міжпредметних зв'язків, запровадження в навчанні інтегральних дисциплін; індивідуалізація, що передбачає врахування індивідуальних особливостей, поєднання індивідуальних і колективних форм роботи, індивідуальну роботу з обдарованими студентами, індивідуальні навчальні плани; фундаменталізація, що означає запровадження в навчальний процес теорій високої ступені узагальнення, насичених підвищеною інформаційною ємкістю та універсальністю; прагматизм – передбачає посилену увагу до оволодіння професійно-практичними знаннями, раціональну організацію педагогічної практики; суб'єктності навчання; оптимального поєднання всіх форм організації навчального процесу (поєднання загальних, групових та індивідуальних форм); систематичності та послідовності реалізації форм і методів формування; індивідуалізації та диференціації; свідомості й активності; еkleктичності; пріоритету активних методів навчання.

З метою реалізації технологій під час фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови слід застосовувати різноманітні методи та форми роботи, як: система різнорівневих логічних завдань, орієнтованих на формування культури логічного мислення; бінарні лекції; лекції-візуалізації та проблемні лекції; семінари-дискусії; читацькі конференції; “риторичні читання”; “мозковий штурм” та “кейс-стаді”, аналіз визначень педагогічних понять і навчальних питань, логічні вправи, критичне опитування, рольові ігри (трюхрівневе інтерв'ювання), робота з блогами та ін.

В основу інноваційних педагогічних технологій має бути покладено такі основні методологічні принципи: системний, який орієнтує на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язку та зведення їх в єдину теоретичну картину; синергетичний, який передбачає, що підготовку майбутніх учителів слід розглядати як складно організовану систему. Згідно цього принципу, необхідно урахувати внутрішні потреби особистості, а аналіз рівня сформованості готовності до застосування технологій є основою для прогностичної роботи, визначення варіантів потенційного розвитку означеної особистісної властивості; різні компоненти технології є взаємопов'язаними, що забезпечує варіативність шляхів та форм розвитку

досліджуваного феномену; за такими специфічними особливостями розглядаємо процес через самоорганізацію, коли зовнішні умови створюють поле можливостей, а далі відбувається саморозвиток на основі самоорганізації; аксіологічний підхід, за якого в основі світогляду має лежати теорія цінностей. Глибоке розуміння значущості, прагнення до здійснення ефективної професійної діяльності; налаштованість на передавання учням свого досвіду, почуттів, переконань, “внутрішнього буття” має бути домінантою, ціннісно-мотиваційним стрижнем особистості вчителя. Тоді через розкриття індивідуальних налаштувань і можливостей кожного студента, через діалог з ним викладач зможе залучити студентів до системи загальнолюдських гуманістичних цінностей (добро, істина, справедливість, любов), цінностей діалогу (між людьми, спільнотами, світоглядними позиціями), які він сам поділяє; діяльнісний підхід (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, а саме принцип єдності свідомості і діяльності, за якого механізмом формування внутрішнього світу людини є інтеріоризація та екстеріоризація досвіду. Засобом навчання і розвитку особистості стає активна творча діяльність, у якій студент не стільки засвоює готові знання, уміння й навички, скільки створює для себе систему знань, новий значущий досвід. Цей підхід забезпечує розмаїття способів навчальної діяльності, очікуваний результат; дозволяє студенту розкрити власні можливості, своє “Я”. Умовою і результатом такого навчання є сформованість в студентів бажання і здатності самостійно вчитися, застосовувати нові знання, виробляти вміння діяти, прагнути саморозвитку; особистісний, який вимагає забезпечення розвитку і саморозвитку особистості студента, виходячи із виявлення його індивідуального суб’єктивного досвіду, здібностей, інтересів, ціннісних орієнтацій, можливостей реалізувати, тобто принцип суб’єктності навчання; принцип індивідуалізації та принцип диференційованого навчання.

Узгоджене поєднання означених принципів має стати умовами формування та удосконалення особистості майбутнього спеціаліста.

Таким чином, можна зробити **висновок**, що педагогічні технології функціонують і в якості науки, що досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і в якості системи засобів, принципів та регулятивів, що застосовуються у навчанні, і в якості реального процесу навчання. Педагогічні технології можуть бути мобільними, що робить їх надзвичайно ефективними у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. Рисами застосування технології є надання важливого значення суб’єктам навчального процесу, зокрема персоналізації особистості викладача та студента. Для успішного функціонування педагогічної системи необхідним є щільно розроблене регулювання всіх її складових. Кожна сучасна педагогічна технологія є синтезом досягнень педагогічної теорії та практики, узгодження традиційних елементів минулого досвіду та інновацій, що були створені соціальним прогресом, гуманізацією та демократизацією соціуму.

Перспективи подальших досліджень. У якості перспективи подальших досліджень ми зосереджуватимемо увагу на визначенні певних аспектів актуалізації та генералізації навчальних матеріалів з гуманітарних дисциплін під час реалізації інноваційних педагогічних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гершунский Б.С. Педагогическая прогнозика: Методология, теория, практика / Б.С. Гершунский. – К.: Высшая школа, 1986. – 200с.
2. Гриньова В.М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) / В.М. Гриньова. – Х.: Основа, 1998. – 300с.
3. Прокопчук В.Є. Методична підготовка у професійній освіті майбутніх вчителів / В.Є. Прокопчук // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2. – С. 136-140.
4. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник [для ВНЗ] / В.А. Семиченко. – К.: Вища школа, 2004. – 335с.

Анотація

Стаття присвячена висвітленню технологізації сучасної професійної підготовки майбутнього спеціаліста. Розкрито особливості застосування інноваційних педагогічних технологій у фаховій освіті. Підкреслено, що витоками педагогічних технологій є досягнення педагогічної, психологічної та соціальних наук, передовий педагогічний досвід, народна педагогіка.

Ключові слова: сучасні педагогічні технології, технологізація освіти, майбутні спеціалісти, фахова підготовка.

Аннотация

Статья посвящена технологизации современной профессиональной подготовки будущего специалиста. Раскрыты особенности применения инновационных технологий в профессиональном образовании. Отмечено, что истоками педагогических технологий являются достижения педагогической, психологической и социальной науки, передовой педагогический опыт, народная педагогика.

Ключевые слова: современные педагогические технологии, технологизация образования, будущие специалисты, профессиональная подготовка

Summary

The article is devoted to the technologization of modern professional training of the future specialist. There have been revealed peculiarities of application of innovative technologies in professional education. It is noted that the origins of pedagogical technologies of pedagogical, psychological and social sciences, best practices and folk pedagogy.

Key words: modern educational technology, technology education, future professionals, training

УДК 371.311:378

В. І. Цина,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка)

ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО УМОВ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Педагогічні технології формування особистісно-професійної зрілості майбутніх педагогів нами розглядаються відповідно до етапів їх формування у відносно стабільні часові відрізки – фази її становлення. Першою фазою формування особистісно-професійної зрілості є фаза адаптації, яка включає оволодіння нормативними вимогами освітнього простору педагогічного ВНЗ, самостійною освітньо-професійною діяльністю, притаманними для цього простору особистісно-професійними якостями та приведення потреб особистості в персоналізації відповідно з потребами нового для неї простору, подолання труднощів адаптації в ньому.

Адаптаційна складова освітньої діяльності розглядається дослідниками різних освітніх галузей (О. Александрова, Н. Анікеєва,